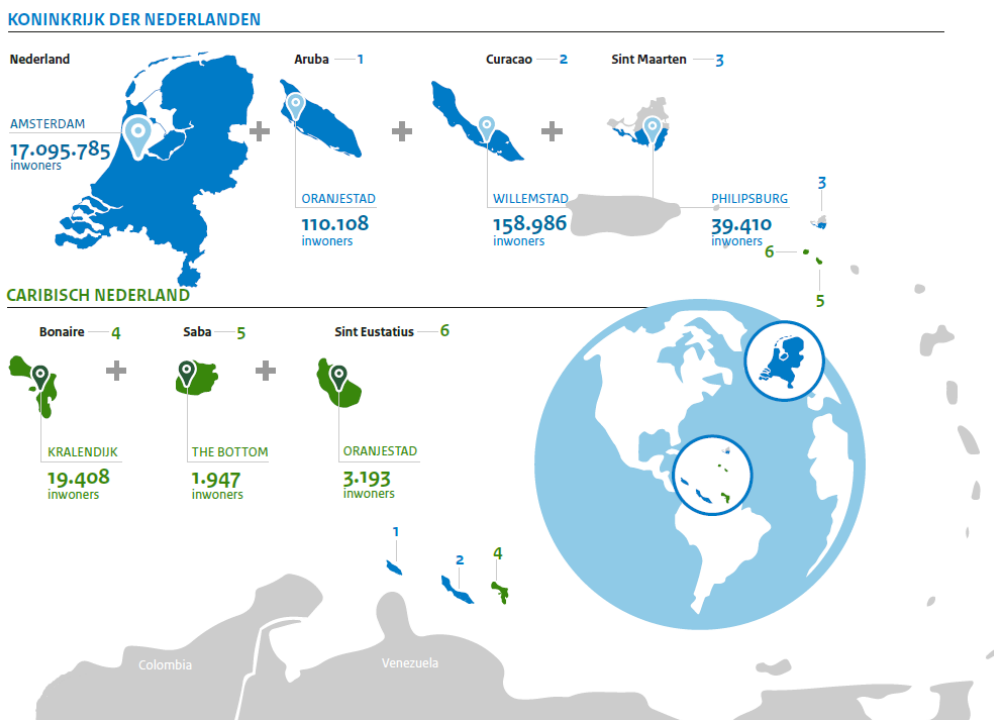

Openbare bibliotheken op de BES-eilanden

De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) is niet alleen van toepassing op het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen in Europees Nederland, maar ook op de BES-eilanden. Samen beschikken Bonaire, Sint Eustatius en Saba over ruim 31 duizend materialen. De afgelopen jaren zijn verschillende maatregelen genomen om de bibliotheekvoorzieningen van deze eilanden naar een hoger plan te tillen. Zo kunnen zij sinds 2019 ook gebruikmaken van de online Bibliotheek.

Historie van Caribisch Nederland

Met de opheffing van de Nederlandse Antillen op 2010 kregen Curaçao en Sint Maarten, de twee grootste eilanden op dat moment die deel uitmaakten van de Antillen, de status van land binnen het Koninkrijk der Nederlanden, net als Aruba in 1986. Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn op 10 oktober 2010 openbare lichamen geworden in de zin van artikel 134 van de [Grondwet](#). De drie eilanden vormen samen Caribisch Nederland en hebben een bijzondere positie in het Nederlandse staatsbestel. Deze 'bijzondere gemeenten' vallen niet onder een provincie, maar rechtstreeks onder het Rijk, met een Rijksvertegenwoordiger als bestuurlijke schakel (Ministerie van BZK, 2017; Spies et al., 2015).

Bron: Ministerie van BZK, 2016.

Wsob geldt ook voor BES-eilanden

Sinds de opheffing van de Antillen in 2010 is de Antilliaanse wetgeving stap voor stap vervangen door de Nederlandse. Voor de BES-eilanden is sprake van een differentiatiebepaling. Die maakt het mogelijk regels op te stellen en maatregelen te nemen die – in meer of mindere mate – afwijken van regelgeving in het Europese deel van Nederland (Ministerie van BZK, 2017; Spies et al., 2015). Vanuit de Nederlandse wetgeving is ook de [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen](#) (Wsob) op de BES-eilanden van toepassing, met uitzondering van de artikelen die geen toegevoegde waarde hebben voor deze eilanden (Van Engelshoven, 2017). De bibliotheken op de BES-eilanden hebben te maken met een aantal specifieke uitdagingen, zoals de gevolgen van de meertaligheid voor de samenstelling van de collectie en – bij Saba en Sint Eustatius – de kleine inwoneraantallen. Dit maakt het lastig om te voorzien in een volwaardige bibliotheekvoorziening, voldoende aan de richtlijnen van de Wsob (Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), 2018).

Bibliotheekvoorzieningen naar hoger plan

Caribisch Nederland kent drie openbare bibliotheken: de Queen Wilhelmina Library op Saba, de Gertrude Judson Bicentennial Public Library in Oranjestad op Sint Eustatius en de Biblioteka Públika Boneiru in Kralendijk op Bonaire. Tijdens de ontwikkeling van de Wsob was bekend dat deze bibliotheken niet hetzelfde voorzieningenniveau hadden als de openbare bibliotheken in Nederland. Daarom hebben de BES-eilanden in 2012 een eenmalige bijzondere uitkering ontvangen om de lokale bibliotheken naar een hoger niveau te brengen. De bibliotheken op de BES-eilanden hebben daarmee onder andere ingezet op huisvesting, collectievorming, automatisering en professionalisering (Van Engelshoven, 2017). Daarnaast zijn de bibliotheken de afgelopen jaren bezig geweest om hun uitleensysteem te automatiseren. Zij hebben voor hetzelfde *open source*-systeem gekozen als de bibliotheek op Sint Maarten, zodat ze kunnen samenwerken bij onder andere trainingen en ondersteuning (Commissie voor OCW, 2018).

Dutch Caribbean Library Association

De bibliotheken op de BES-eilanden zijn onderdeel van het Nederlandse netwerk en werken samen met andere bibliotheken in de regio. Zo is in 2012 de Dutch Caribbean Library Association (DCLA) opgericht, waarbinnen de bibliotheken en kenniscentra op de voormalige Nederlandse Antillen en Suriname zoveel mogelijk samenwerken.

Sinds 2018 deelname aan Gegevenslevering Wsob

In 2018 vroeg de KB als onderdeel van de jaarlijkse Gegevenslevering Wsob voor het eerst ook de bibliotheken op de BES-eilanden om gegevens over het kalenderjaar 2017. De kwaliteit van de gegevensverzameling is echter nog niet op hetzelfde niveau als bij de bibliotheken in Europees Nederland. Daardoor zijn de resultaten voor de BES-eilanden beperkter en zijn ze niet direct met de resultaten voor Europees Nederland te vergelijken.

Ruim 31 duizend materialen voor BES-bewoners

Van de 25 duizend inwoners van de BES-eilanden was in 2018 één op de tien inwoners lid van de openbare bibliotheek. Dit lidmaatschapspercentage verschilt echter sterk per eiland: op Sint Eustatius (19%) en Saba (16%) ligt het beduidend hoger dan op Bonaire (7%) (Van de Burgt & Van

de Hoek, 2019; CBS, 2019). De bibliotheken op de BES-eilanden hadden in 2018 een collectie met een omvang van ruim 31 duizend materialen, iets meer dan in 2017. Het grootste deel daarvan was in bezit van de bibliotheek op Bonaire. In totaal werden in 2018 circa 15 duizend uitleningen geregistreerd, met name van fictieboeken voor de jeugd (63%). Dit ligt in lijn met de ledenaantallen: van de ruim 2 duizend bibliotheekleden is 76% jonger dan 18 jaar. Bij het vergelijken van het aantal uitleningen met de omvang van de collectie wordt zichtbaar dat mensen de collectie op Saba het meest benutten, ondanks de relatief kleine omvang. De collectie op Sint Eustatius wordt het minst benut, met circa 2 duizend uitleningen op een collectie van ruim 10 duizend materialen (Van de Burgt & Van de Hoek, 2019).

Omvang collectie

	2018				2017
	Bonaire	Sint Eustatius	Saba	Totaal BES-eilanden	Totaal BES-eilanden
Jeugdboeken	7.709	7.045	4.281	19.035	20.071
Boeken voor volwassenen	7.438	3.458	1.187	12.083	9.787
Audiovisuele materialen	95	223	100	418	401
Totaal	15.242	10.726	5.468	31.536	30.259

Bron: Van de Burgt & Van de Hoek, 2019.

Aantal uitleningen

	2018				2017
	Bonaire	Sint Eustatius	Saba	Totaal BES-eilanden	Totaal BES-eilanden
Jeugdboeken	4.705	1.727	4.384	10.816	11.239
Boeken voor volwassenen	3.372	241	770	4.383	3.974
Audiovisuele materialen	22	0	0	22	45
Totaal	8.099	1.968	5.154	15.221	15.258

Bron: Van de Burgt & Van de Hoek, 2019.

Aantal lidmaatschappen

	2018				2017
	Bonaire	Sint Eustatius	Saba	Totaal BES-eilanden	Totaal BES-eilanden
Jeugd	1.007	490	317	1.814	1.679
Volwassenen	400	135	26	561	399
Totaal	1.407	625	343	2.375	2.078

Bron: Van de Burgt & Van de Hoek, 2019.

Verschillende inzet personeel en vrijwilligers

De bibliotheken op Sint Eustatius en Saba werken met name met personeel in loondienst en incidenteel met vrijwilligers. In de bibliotheek op Bonaire werken veel medewerkers op vrijwillige

basis. In verhouding tot de omvang van de collectie en het aantal leden en vergeleken met de andere eilanden, heeft de bibliotheek op Sint Eustatius relatief weinig personeel. Dit is ook terug te zien in het aantal activiteiten dat de bibliotheken in 2018 organiseerden. Waar de bibliotheken op Bonaire en Saba ook veel activiteiten op het gebied van leesbevordering en taalvaardigheid organiseren, met onder andere activiteiten rondom de Boekenweek en Kinderboekenweek, zijn de activiteiten op Sint Eustatius beperkter (Van de Burgt & Van de Hoek, 2019).

Personeel	2018				2017
	Bonaire	Sint Eustatius	Saba	Totaal BES-eilanden	Totaal BES-eilanden
Aantal medewerkers in loondienst	6	3	3	12	12
Aantal vrijwilligers	25	0	0	25	25

Bron: Van de Burgt & Van de Hoek, 2019.

Ontwikkeling van het aanbod

Evenals voor de bibliotheken in Europees Nederland wordt ook het aanbod van de bibliotheken op de BES-eilanden doorontwikkeld. Zo kunnen bibliotheekleden op de BES-eilanden vanaf 2019 ook gebruikmaken van de collectie van de landelijke digitale openbare bibliotheek via de [online Bibliotheek](#) (KB, 2018). Daarnaast wordt momenteel onderzocht hoe bibliotheken in Caribisch Nederland een prominenter rol kunnen spelen in het kader van Leven Lang Leren.

Bronnen

- > Burgt, A. van de & Hoek, S. van de (2019). *Bibliotheekstatistiek 2018*. Den Haag: KB.
- > Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), StatLine (2019). *Caribisch Nederland; bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat*.
- > Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) (2018). *Vaststelling van een geactualiseerd stelsel van openbare bibliotheekvoorzieningen (Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen)*. Verslag van een schriftelijk overleg. Kamerstuk 33 846, nr. 53, 19-3-2018.
- > Engelshoven, I. van (2017). *Vaststelling van een geactualiseerd stelsel van openbare bibliotheekvoorzieningen (Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen)*. Brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Kamerstuk 33 846, nr. 52, 22-12-2017.
- > KB (2018). *Online Bibliotheek beschikbaar op BES-eilanden*. Geraadpleegd op 17-10-2019.
- > Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2017). *De Staat van het Bestuur 2016*.
- > Spies, J., Soons, A., Thodé, G., Verhey, L. & Weekers, F. (2015). *Vijf jaar verbonden. Bonaire, Sint Eustatius, Saba en Europees Nederland*. Den Haag: Commissie evaluatie en uitwerking van de nieuwe staatkundige structuur Caribisch Nederland & Sociaal Cultureel Planbureau (SCP).